

Pesachim Sources 11

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף נא עמוד ב

א"ר יהושע בן לוי: המוכר בית לחבירו, כיון שמסר לו מפתח - קנה. ה"ד? אי בכספא, ליקני בכספא! אי בחזקה, ליקני בחזקה! לעולם בחזקה, ובעי למימר ליה לך חזק וקני, וכיון שמסר לו מפתח, כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף נג עמוד א

והשתא קעיילי לה ברווחא - דפורתא אהני ולא בעי לתרוצי דמעיקרא לא עיילי כלל והשתא עיילי לה בדוחק דטובא עבד דשווייה פתח וגבי נעל כל שהוא נמי איכא לפרושי כה"ג שסתם פתח סתימה כל שהוא דמעיקרא עיילי לה ברווחא והשתא עיילי לה בדוחקא א"נ שקבע מנעול בדלת לנעול בו דהיינו בנין אבל סגר את הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר אינה חזקה דאין זה אלא עושה מצוה לשמור בית חבירו ומבריא ארי מנכסי חבירו הוא כדלקמן בשמעתין ואף על גב דגבי שכירות בתים אמרי' בפסחים (דף ד) משמסר לו מפתחות הוי בחזקת שוכר וה"ה לגבי לקנותו ה"מ במוכר ומשכיר לחבירו אבל בנכסי הגר מי מסר לו מפתחות שיקנה הלכך צריך בנין כל שהוא.

תוספות מסכת בבא בתרא דף נב עמוד ב

נעל וגדר כל שהוא כו' - בגמרא פר"ש דהאי נעל היינו שקבע מנעול בדלת דהוי בנין אבל סגר הדלת ונעל במפתח בנכסי הגר דליכא דמסר ליה לא הוי חזקה דאין זה אלא כמבריא ארי מנכסי חבירו אף על גב דבריש פסחים (דף ד) ושם ד"ה אם) אמר דמשמסר לו מפתח הוי הבית בחזקת שוכר לבדקו וה"ה לקנותו ה"מ במוכר ומשכיר לחבירו דאיכא דמסר ליה דליקני אבל בנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני ואין נראה לר"י דבהדיא אמר בפרק הפרה (ב"ק דף נב) ושם ד"ה כיון) דלא קנה במסירת מפתח ולא מהני מסירת מפתח אלא שלא יצטרך לומר לו לך חזק וקני ודוקא גבי בדיקת חמץ הוא דתלי במסירת מפתח דמי שמפתח בידו עליו לבדוק לפי שבידו ליכנס ולבדוק

קרבן נתנאל מסכת פסחים פרק א סימן ב

[ד] ואם. כיון דהוא רוצה להחזיק בבית ולקנותו והמפתח בידו חייב לבדוק דאותו שאין בידו המפתח איך יכנס ויבדוק תוס'. ורש"י פי' דמסירת המפתח קנה ור"י השיג על רש"י מהא דאמרי' במרובה ד' עט כשם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה כך שכירות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה ולא אמרי' דמהני מסירת מפתח אלא כמאן דאמר לך חזק וקני כדאמרי' בפ' הפרה דף נ"ב ע"א. ואפשר ליישב פירוש"י דהא לא אמר כשם שקרקע אינה ניקנת אלא בג' דרכים כך שכירות. אלא דקאמר דהני ג' קנינים שכירות ג"כ נקנה בהם ועדיפא יש לשכירות דמסירת מפתח קנה והיינו טעמא דבשכירות אינו קונה הבית כי אם לדור בו ולכנסו שם כלי תשמישיו וכיון דמסר לו המשכיר המפתח א"כ יכול להניח שם כליו ולדור שם. משא"כ במכירה שמכר לו כל הבית מתהום ארעא ועד רקיע וגוף הקרקע שעומד הבית עליו על זה לא מספיק מסירת המפתח עד שיחזיק בו בא' מג' דרכים דהוי כהחזיק בגוף הקרקע והבית וק"ל:

רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה ח

כיצד בחזקה, מכר לו בית מכר לו שדה או שנתן אותה במתנה כיון שנעל או גדר או פרץ כל שהוא והוא שיועיל במעשיו הרי זה קנה, במה דברים אמורים כשהחזיק בפני המוכר או הנותן, אבל שלא בפני המוכר או הנותן צריך שיאמר לו לך חזק וקנה ואחר כך אם החזיק קנה אף על פי שאינו בפני הבעלים.

רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה טו

היתה הקרקע צחיח סלע שאין בה לא גדר ולא פרצה, ואינה בת זריעה, הרי החזקה שקונה אותה שטיחת פירות או העמדת בהמה שם וכיוצא בזה משאר התשמיש. +/השגת הראב"ד/ היתה הקרקע צחיח וכו'. א"א הא מילתא לא מיחוורא דהא חזקה אכילת פירות היא ואכילת פירות לא מהני אלא כנגד טענה אבל למיקנא בה ארעא לא קני אלא מידי דמהניא לארעא כעין נעל וגדר עכ"ל. +

רמב"ם הלכות מכירה פרק א הלכה טז

המוכר שדה לחבירו ונכנס בה הלוקח וזרעה או נרה, או שאסף פירות האילן או זמרו וכל כיוצא בדברים אלו הרי זה קנה שהרי החזיק ואין אחד מהן יכול לחזור בו, וכן אם אסף המוכר סל של פירות ונתן ללוקח, קנה לוקח מיד בחזקה, שהרי גילה דעתו שהקנה לו שדה זו קניין גמור ונעשו פירותיה שלו. +/השגת הראב"ד/ יכול לחזור בו וכו'. א"א כל זה הולך על הדרך שכתב עכ"ל. +

ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף א עמוד ב

גרסינן בגמ' (ד' ד ב) בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק למאי נפקא מיניה דליתיה להאי דנשייליה כלומר דאי איתיה למשכיר קמן לא נפקא לן מיניה מידי דאפילו נימא דחזקתו בדוק כל היכא דאיתיה קמן שיילינן ליה דלא סמכינן אחזקה דכל היכא דאפשר לברורי מילתא מבררין ולפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל בפרק קמא דחולין דלא סמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן אלא היכא דאזיל ליה לעלמא וליתא קמן דנשייליה אבל איתיה קמן לא סמכינן אחזקה ובדקינן ליה וכמו שכתבתי שם בס"ד. ואמר להו רב נחמן תניתוה הכל נאמנין על ביעור חמץ אפי' נשים ועבדים ואפי' קטנים מ"ט לאו משום דחזקתו בדוק ודחי' לה בגמ' ואפ"ה כיון דפשטיה רב נחמן ומדרבנן הוא דאי מדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה נקיטין כותיה דחזקתו בדוק ומיהו אי איתיה למשכיר קמן שיילינן ליה וכדכתיבנא וכן פסק הר"ם במז"ל בפ' שני מהלכות חמץ ומצה:

חידושי הריטב"א מסכת פסחים דף ד עמוד א

דליתיה קמן דנשייליה. יש למדין מכאן שאין סומכין על החזקות כל היכא דאפשר למידע קושטא, כגון ראה אחד ששחט או בדיקת סכין לאחר שחיטה, וכתב הרי"ט ז"ל ולדברינו שכתבנו שם בס"ד (חולין ג' ב') דסמכינן אחזקה י"ל שאין כל החזקות שוות, וכן האמת, ע"כ.

ר"ן על הרי"ף מסכת חולין דף ג עמוד ב

והיכא דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא וכו'. נראה מדברי הרב אלפסי דדוקא היכא דאזיל לעלמא ולא איפשר למבדקיה הוא דסמכינן ארוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן אבל כל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכן כתב בעל הלכות ראשונות ז"ל וטעמא דמילתא דנהי דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצוין שכיח טובא והוה ליה כטרפיות דריאה דאסיקנא לעיל דכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכי ליתיה קמן סמכינן ארוב בהמות דכשרות נינהו ודכותה נמי אשכחן בפ"ק דפסחים (דף ד א) דאמרינן התם המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. ומתמהינן למאי נפקא מינה ומהדרינן דליתיה קמן דלישייליה [ולאטרוחיה להאי מאי] אלמא דאי איתיה קמן לא סמכינן אחזקה אלא בדקינן ליה. והכי נמי מוכח בריש פרקין דשקלו וטרו אמוראי בפירושא דמתניתין ואיכא התם [דף ג ב] תרי לישני דרבינא. בלישנא קמא אמר דכל שאין אנו יודעין בו שידוע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וללישנא בתרא אמרינן דכל שאין אנו יודעין בו שאינו מתעלף מתוך רכות לבו בשעת שחיטה אסור לאכול משחיטתו. ואמרינן התם דהנהו אמוראי אחריני דמוקמי לה למתניתין בגוונא אחרינא נאדו מהני תרתי לישני. נאדו מלישנא קמא משום דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן. ונאדו מלישנא בתרא משום דלעלפויי לא חיישינן. וכיון דלא אמר דלשאין מצוין לא חיישינן כי היכי דאמרינן דלעלפויי לא חיישינן. ש"מ דלאו כי הדדי נינהו אלא דלעלפויי לא חיישינן כלל ואפילו איתיה קמן לא צריכין למיבדקיה. אבל לשאינן מומחין נהי נמי דכל היכא דליתיה קמן שרינן ואמרינן דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין. כל היכא דאיתיה קמן חיישינן ובדקינן ליה. והכי נקיטין והר"ם במז"ל החמיר עוד בפרק רביעי מהלכות שחיטה לחוש לעלפויי לכתחלה. אבל הר"ז הלוי ז"ל סובר דאפילו איתיה קמן ולא ידעין ביה אי יודע הלכות שחיטה לא צריך למבדקיה ואין דבריו נכונים: ומוכח בגמרא [דף יב א] דכשנמצאת התרנגולת בבית כ"ע מודו דאמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן וכשנמצאת באשפה שבשוק כ"ע מודו דבכה"ג לא אמרינן רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הם דכיון שנמצאת שם [שהוטלה שם] חזקתה נבלה. וכשנמצאת באשפה שבבית פליגי תנאי. דר' יהודה אוסר משום דס"ל דאדם עשוי להטיל נבלות באשפה שבבית. ורבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. דסבירא ליה דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אלא באשפה שבשוק הוא משליכה ומוכח בתוספתא דכי היכי דפליגי באשפה שבבית הכי נמי פליגי בשוק עצמו. והכי נמי משמע בפרק אלו מציאות (דף כד ב) דגרסינן התם ר' חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי אלמא בשוק דוקא לר' חנינא הוא דשרי אבל לר' יהודה לא. ולענין הלכה מסתברא דקי"ל כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי כיון דאמרינן בפרק אלו מציאות דעבדו [עובדא] כוותיה וקי"ל מעשה רב וכן נראין דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות. הלכך מצאן בבית ובאשפה שבבית וכן בשוק שרי. ומיהו דוקא בשוקי ישראל אבל ברוב עובדי כוכבים אסור. ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ"ד מהל' שחיטה דמצאן באשפה שבבית וכן בשוק אסורין הרי שפסק כר' יהודה וצריך טעם למה כיון דעבדו עובדא כר' חנינא:

בעל המאור מסכת חולין דף ג עמוד ב

כתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל לעלמא ולא ידיע אי גמיר אי לא גמיר וכו' יש שמדקדקין מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא כל כמה דאיתיה קמן צריך למבדקיה ואף בעל ההלכות ראשונות כתב כך ואף אנו כתבנוה בחיבורנו בהלכות שחיטה בלשון יש מי שאומר מפני שחששנו לדברי הראשונים ז"ל אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה הלכך לא בעי' בדיקה לומר אם

יודע הלכות שחיטה אפי' איתיה קמן שהרי אין בודקין אותו כלישנא בתרא דרבינא אלא בעילוף בלבד ועוד מדאמר רב נחמן ראה אחד ששחט וכו' ודייקינן עלה היכי דמי אי דידיע דגמיר למה לי ראה אי דידיע דלא גמיר פשיטא אי דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר נימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואם איתא נימא נמי מאי אסור דקאמר רב נחמן אסור עד שיבדוק דהא איתיה קמן אלא לאו ש"מ דאפי' איתיה קמן לא צריך בדיקה ולא מידי.

מלחמת ה' מסכת חולין דף ג עמוד ב

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל ליה לעלמא ולא ידע אי גמיר אי לא גמיר וכו'. יש מדקדקים מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא וכו' ואף בעל ההלכות ראשונות כתב כך וכו' אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה וכו':

אמר הכותב הואיל וקבלה הוא ביד רבותינו הגאונים נקבל בסבר פנים יפות שזה הרוב אינו כודאי דהא איכא חזקה כנגדו ממה שאמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואף על פי שסמכו על הרוב במקום דלא אפשר משום דאמרי' הרי שחוטה לפניך ובהמה לא אתרעאי היכא דאפשר ודאי לעמוד על האמת כדאיפסקא הלכתא בסכין ששבר בה עצמות כרב הונא וה"ה לאבד שהרי שניהם לא נבדקו ובשלא שבר כרב חסדא ואפשר שה"ה צריך לבדקו כשנמצא וכן כתבו ב"ה ורש"י ז"ל ולא סמכו אף על בדיקה הראשונה שבדק סמוך לשחיטה וק"ו לזו מעתה ואפי' אם יש חולק בזו מפני שסומכין על בדיקה ראשונה שסמוך לשחיטה לפנייה הכל מודים כאן שאין לסמוך על כיוצא ברוב זה כל זמן שאפשר לעמוד עליו וכן מצינו בכל מקום שחוששין לכתחלה ברוב שמיעוטו מצוי ואפי' במקום שאין חזקה כנגדו כגון בדיקת טריפות בסירכא כדאמרי' במס' ביצה נטיעה מקטעת רגליהון דקצביא ודבועלי נדות דפירושו דקצביא אוכלין קודם הפשט ונתוח ואין ממתניין לבדיקת ריאה וכדאיתמר נמי התם הפשט ונתוח בעולה וה"ה לקצבין שאילו לאוכלי טריפות עצמן אין נטיעה מקטעת להם כלום שאין נטיעה מקטעת אלא בדבר שיש היתר לאיסורו ובילמדנו בענין אגדה אמרו כן א"ר יהודה בן פדיא מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת לעמוד בניסיוןך אפי' שעה אחת והרי בניך משמרין כל המצות שנתנו להם ועומדין בהם. אחד מהם עומד ונוטע מעדר מנכש מזמר טורח ומשקה ורואה פירות נטועות לפניו כשהן מבכרות וקופץ ידו ואינו טועם מהם עד ובניך נצטוו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו וביותר אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כשב או שור ושוחט ומפשיט רוחץ בודק בריאה ונמצא טרפה מונע ידו ואינו אוכל הוי אמרת ה' צרופה וגו'. בודאי שזו הבדיקה מדבריהם

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תלז ס"ק ד

ד שואלו. עיין מ"א. חזקה, הוא הדין רובא. ואבר מן החי לאו דוקא, אלא שאין זבוח. ובאות ח' דחמץ איתחזק מקרי, ואפילו הכי חזקה דהכל חברים אלימא טפי, ורובא הוה. ובעולת שבת [ס"ק ב] חילק עוד דשוחט קודם שלמד אינו יודע. וביוורה דעה סימן א' [ב"י ד"ה ולענין] להרי"ף [חולין ג, ב] צריך שאלה אעילוף ולהר"מ [שחיטה ד, ג] אין צריך, דהיה מגיד. והא עילוף לית חזקה דמעיקרא, דמאן נימא לן שהיה תחלה מורך לב, שמע מינה כמ"א דבהמה בחיה כו'. אבל הפרי חדש כאן [אות ב] האריך, וכן כתבתי בספר גינת ורדים [כלל סב] ופרי מגדים [פתיחה כוללת ח"א אות ד] ושושנת העמקים [כלל יב ד"ה ועתה וד"ה ודע] דכל דבקל, מבררין ברובא גם כן, ע"י שאלה, ואף בדרבנן, כמו שכתב הב"י [ד"ה השוכר] בשם הר"ן כאן [פסחים א, ב ד"ה גרסינן] דאף בבטלו שיליין ליה. ואם יש מכשול אין צריך לשאול, עיין תוספות פסחים ד' ב' ד"ה לאו, מטבל, ומוכח גם כן כמ"א, יע"ש. והו' יודע שהטור ומחבר הצריכו ביטול, משמע הא לאו הכי השוכר עובר בל יראה, כמו שכתב המ"א [סימן] תל"ו [ס"ק] י"ו דחצירו קונה. והר"מ פרק ב' הלכה י"ז מחמץ ומצה (ה"ז) הביא ב' דינים, הא דסעיף ב' [וסעיף ד', ולא הזכיר הביטול, ועיין חו"מ [סימן] שי"ג בסמ"ע [ס"ק] ה' להר"מ ז"ל [שכירות ו, ה] אין שוכר קונה כלל במקום המשכיר, דשכירות לא קניא לכל מילי, י"ל אין צריך ביטול. ובגמרא [פסחים ד, ב] דמסיק מן התורה בביטול סגי, מיירי ביצא לדרך והניח בניו שם כו'. מה שאין כן הטור [חו"מ סימן רס] ומחבר [שם סעיף ד] פסקו כרא"ש [שו"ת כלל א סימן א] דשוכר קונה, צריך ביטול ועובר השוכר בל יראה. ולהש"ך שם [ס"ק א] דשוכר קונה מדרבנן, י"ל אף דספק דרבנן לקולא, מכל מקום כל שאין טורח, הביטול הוה כשאלה. וזה הוכחה להב"ח, הביאו הש"ך שם, בסימן שי"ב [בסוף הסימן]. ולפי זה לאחר זמן איסורו אם נאמר דהשוכר מן התורה עובר בל יראה, צריך לבדוק. ואם על צד היותר טוב, כשאלה, לאחר זמן אין צריך כו'. ועיין לחם משנה שם [הלכה יז] שהר"מ סמך אמה שכתב מקודם הלכה י"ו. והיינו הוחזק שלא בדק שם צריך ביטול, מה שאין כן המשכיר בית י"ל דרב נחמן בר יצחק פשיט לקולא אין צריך ביטול כלל. והטור כתב בדין הא' תולין להקל ומבטלו, היינו מספק דרבנן, הא לאחר זמן איסורו צריך לבדוק. והר"מ ז"ל [שם] כתב הרי זה בחזקת בדוק ואין צריך לבדוק, דמיותר, לומר בדיקה אין צריך הא ביטול צריך על צד היותר טוב. והמחבר כתב על דרך לשון הר"מ ז"ל חזקתה בדוק ומבטלו, היינו על צד היותר טוב, או כרב נחמן בר יצחק, ולאחר זמן איסורו י"ל דאין צריך בדיקה. והר"מ ז"ל השמיט אם בעיר שואלו, ולכאורה יסבור למאי נפקא

מינה בבעיא נישיליה כמו שכתב הב"ח ז"ל [ד"ה השוכר]. ולדינא קיימא לן דשואלו, ולאחר זמן איסורו צריך עיון בזה. ואי"ה באות ח' ובט"ז [אות ג] אבאר עוד:

רש"י מסכת חולין דף יב עמוד א

פסח - דאמר רחמנא (שמות יב) ואכלו את הבשר ושלמים דאמר רחמנא (שם כט) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכפרה תלויה אף באכילה מאי איכא למימר אלא ודאי אכיל דסמיך ארובא היכא דלא אפשר ואפי' הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר לדידן נמי הכי ילפינן מיניה אלא ודאי הלכה למשה מסיני הא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות (שם /שמות/ כג) משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי ואהא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי דאיפרשה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר (לעיל /חולין/ דף ט) נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר.

חידושי הרשב"א מסכת חולין דף ט עמוד א

אבל ודאי היכא דאיתיה לריאה קמן ואיפשר למבדקה אסור למיכל מינה עד שתבדק. מדאמרין במסכת ביצה (כ"ה ב') נטיעה מקטעת רגליהון דקצביא ודבועלי נדות, ומיהא דירושלמי נמי דאייתין איכא למידק נמי שאלמלא שהיא צריכה בדיקה בדאית' קמן הכי מקשה ואזיל חש לומר שמא ניקבה הריאה מאי אתא לאשמועינן דכשרה היא פשיטא דהא בדאית' נמי בחזקת כשרה מחזקינן לה ולא בדקינן לה כלל.

פרי מגדים יורה דעה פתיחות פתיחה לסימן לט

טרם אחל לבאר בדיקות הריאה ואיזה סירכות הם וודאי טריפה ואיזה הוה ספק ואיזו מהן צריכין בדיקה ואיזה מהן כשרים בלא בדיקה אבאר מתחלה מהיכן למדו הפוסקים דבר זה שכל הטרופות אין אדם מחויב לבדוק אחריהם דסומכינן אהרוב ואף דאיכא לברורי חוץ מריאה אם הוא מוזכר בגמרא דילן בבלי או ירושלמי או מחמת מנהג שנהגו הגאונים. ואם הוא מוזכר בתלמוד אם הוא מן התורה או מדרבנן. ועיין כנה"ג בהגהת הטור ה"ו ועיין פרי תואר אות ב' ואות ו':

ואתחיל במה דסיימנו הנה קיי"ל בחולין י"ב א' דאזלינן בתר רובא ופירש"י ד"ה פסח דהלכה למשה מסיני דזיל בתר רובא או מאחרי רבים ואין חילוק בין איתא קמן או ליתא קמן ואהא סמכינן ולא בודקינן אחר ח"י טריפות ונקובת הריאה דשכיח בה ריעותא והיכא דלא בדק כשירה וסמכינן ארב הונא ואין מפרסמין עכ"ל הנה כן קיי"ל דלא בודקינן אחר ח"י טריפות. ויש לראות אמאי הא כל היכא דאיכא לברורי מבררין כדמוכח ריש פסחים המשכיר כו' וההיא דרוב מצוין ואי איתא צריך בדיקה לשואלו. וכ"ת דאיכא רוב וחזקה ד"ב חודש תינח היכא דחי י"ב חודש ועוד דחזקה שלא נתבררה לאו כלום הוא עיין תוס' חולין י"א א' ד"ה אית' גם אחר נקובת הוושט ופסיקת הגרגרת במקום שחיטה אמאי אין בודקינן סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא מדרבנן ומיהו משחיטה עצמה דלמא במקום נקב שחט י"ל דלא החמירו חז"ל מ"מ אמאי אין בודקינן על כל פנים. ואם היינו אומרים דהוה מיעוטא דמיעוטא וליכא למימר כה"ג סמוך כו' עיין יבמות קי"ט א' ודוכתי טובא כמ"ש מהרש"א ז"ל חולין י"א א' בתוס' ד"ה מנא הא מילתא דפרה סמוך מיעוטא לא הוה אלא מדרבנן ועי"ל דהוה מיעוטא דלא שכיח. הוה א"ש. אלא דא"כ איך יליף בחולין דניזל בתר רובא מעולה ועגלה ושאר לימודים דשאני הני דמיעוטא דלא שכיח ואף ר"מ מודה ולכאורה דהמהרש"א כ' תי' הב' לר"מ ולרבנן סגי (בחזקה) [בתי' הא' דזה דוחק דפליגי במציאות ועוד דמאי יאמר מבדיקת הריאה דהמיעוט המצוי ושכיח הוא הגם בזה נימא דלר"מ לא הוה שכיח וצ"ע. והנכון בזה כמ"ש המ"י כלל נ"ט אות ח' דכל היכא דאיכא טירחא א"צ לברורי אף בחזקה והיכא דליכא טירחא אף ברוב וה"ה ס"ס דהוה כמו רוב צריך לברורי יע"ש ומשום הכי בדיקת ח"י טריפות הוה טורח גדול וסמכינן ארובא. והא דלא בדקינן וושט או קנה הוא דלא אמרינן סמוך מדרבנן אלא היכא דנולד מקום הספק משא"כ בהני ול"ד ליבמות קל"ט /קי"ט/ דהתם לא הוה המיעוט ע"י מעשה עיין תוס' שם דאדם נזקק ממילא יע"ש ועיין מהרש"א בכורות ב' ד"ה חלב וצ"ע ובשו"ת שלי בספר גינת וורדים וע' א"ח הלכות פסח סימן תל"ב במ"א ופר"ח שם ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר זה באורך:

שב שמעתתא שמעתתא ב פרק טו

ובי' שמואל הקשה בדברי הרב המגיד במה שכתב דלהכשיר האמינו משום דבלא עדותה ספק ממזר מותר מן התורה בישראלית, דהא קיימא לן הלכתא כר"ג ואפילו ברוב פסולים וכהאי גוונא מן התורה אסור בישראלית, וכתב ליישב משום דאכתי אינו אלא ספק דאימר אזלא איהי לגבייהו והוי ליה קבוע וכמחצה על מחצה, ואף על גב דכתב הטור סימן ו' מסתמא הלך הבעל אצלה היינו לקולא דוקא ע"ש, וקשה דאם כן הדרא קושיית הש"ס לדוכתיה בהא דמקשה אדרבי

יהושע דמדמה מעוברת לשבויה ותיפוק ליה דהתם רוב פסולים אצלה ומסיק כרבי יהושע בן לוי דאמר מאן דמכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולים וכיון דמספקא לן דלמא אזלא אייה לגבייהו אם כן לעולם ליכא רוב וגבי שבויה רוב פסולים בודאי, וגם מה שכתב הבית שמואל דהטור לא כתב מסתמא הבעל הלך אצלה אלא לקולא לא נהירא, וכמו שכתבת בשמעתא ד' פרק (ב') [כ"ג].

ולכן נראה לענ"ד לפי מה שכתב בשיטה מקובצת פרק קמא דמציעא דף ו' ע"ב גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו דפטור מן המעשר דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק, והקשו דהא כל דפריש מרובא פריש, ותיירץ משום דכל דפריש מרובא פריש אינו וודאי והתורה אמרה עשירי ודאי ולא עשירי ספק עיין שם, והיינו דאע"ג דאנו הולכים בתר דפריש מרובא פריש בין להקל ובין להחמיר, אינו אלא מצד הלכה אבל אינו ודאי, ואינו מסברא לומר דפריש יותר מרובא ויכול להיות דפריש מן המיעוט כמו מן הרוב ומשום הכי בעשירי ודאי ולא עשירי ספק כיון דמצד עצמו [הוא] ספק שקול אלא דהתורה התירה משום דכל דפריש מרובא פריש אבל מידי ספיקא לא נפקא, והתורה אמרה עשירי ודאי, ואם כן הוא הדין בממזר דהתורה אמרה ממזר ודאי ולא ממזר ספק אם כן אפילו היכא דפריש נמי לא נפיק מכלל ספיקא ומותר מן התורה לבא בקהל ברוב פסולים וידעין שפירש ודוק.

והא דכתבנו בשמעתא א' פרק א דגם בממזר ספק היכא דאיכא רובא או חזקה הוי ליה ממזר ודאי ולאפוקי ממה שכתב הפני יהושע בחידושו וע"ש, היינו רובא דליתיה קמן וכמו הך רובא שאמרו חולין יא, א' דלמא לאו אביו שמע מינה דאזלין בתר רובא הוי ליה רוב הבא מן הסברא דרוב הוא כן שהוא אביו, אבל גבי פריש מרובא אינו רוב דתליא בסברא, ואדרבה מסברא יכול להיות דפירש מן המועט כמו ממרובה, וכדמוכח מדברי שטה מקובצת בעשירי ודאי, אבל היכא דלא כתיב בתורה למעט ספק אזלין בתר רובא בפירש, מצד גזירת הכתוב הלכה למשה מסיני לילך בתר פריש מרובא פריש:

ובזה ניחא ליישב מה שהקשו הרשב"א והר"ן בהא דכתב הרמב"ם כל הספיקות מותר מן התורה מהא דאמרינן פרק עשרה יוחסין דף עג, א אמר רבא דבר תורה שתוקי מותר בישראלית מאי טעמא רוב כשרין, מאי אמרת דלמא אזלה אייה לגבייהו והוי ליה קבוע ממזר ודאי אמר רחמנא ומ"ט אסרוה [ולמה לי קרא] הא כל הספיקות מדרבנן אסור: ולפי מ"ש דבממזר אפילו היכא דאיכא רוב פסולין ופירש דבכל איסורין שבתורה אמרינן מצד הלכה כל דפריש מרובא פריש ואפ"ה בממזר מותר, אם כן גם חכמים לא היה להם לאסור כיון דאפילו מאי דודאי לנו מצד הלכה בממזר מותר וכמ"ש, והא דאמרו דבר תורה שתוקי כשר מאי טעמא רוב כשרין ולפי מ"ש לא אמרו כלל בממזר כל דפריש כו', היינו כמה דלא אסיק אדעתין מהך דממזר ודאי ולא ממזר ספק ואם כן הוי כמו בשאר איסורי תורה דמצד הלכה אזלין בתר פירש מרובא, אבל בתר דמסיק משום ממזר ודאי ולא ממזר ספק אם כן אפילו היכא דפריש מרובא נמי לא נפיק מכלל ספיקא:

וניחא בזה ליישב מה שהקשה הפני יהושע בחידושו פרק עשרה יוחסין [ע"ג א' ד"ה אמר רבא] בהא דסבירא ליה (לר' אליעזר) [לתנא דמתני' ס"ט א'] גבי שתוקי ספיקן בודאן מותר דהא שתוקי רוב כשרין אצלה ואם כן היכי מותר שתוקי בממזרת ודאית כיון דהוא ישראל גמור דכל דפריש מרובא פריש וע"ש, ולפי מה שכתבנו כיון דר"א סבירא ליה קהל ודאי ולא קהל ספק אם כן אפילו ברוב כשרין ופירש נמי הוי ליה קהל ספק וכמו בעשירי ספק ודוק, והפני יהושע בחידושו שם כתב ליישב גם כן משום דבממזר לא אזלין בתר רובא ומשום דקמי שמיא גליא ולא הוי קהל ד' בודאי ע"ש, ולפי מה שכתבנו אם הוא רובא דליתא קמן וכמו בהך דלמא לאו אביו הוא רובא דתליא בסברא, אבל בהך רוב דכל דפריש מרובא פריש זה הוא רוב דלא תליא בסברא אלא דהתורה צותה כן אבל מידי ספק לא יצא, ורוב כשרין דאמרו בשתוקי היינו מקמי דמסיק ממזר ודאי ולא ממזר ספק ולא גרע משאר איסורין ומותר עכ"פ ברוב כשרין וכמ"ש, ובתר דמסיק ממזר ודאי ולא ממזר ספק אם כן הספק בקהל ודאי ולא קהל ספק לא מהני רוב כשרין או רוב פסולין לומר כל דפריש, דאכתי הוי ליה ספק וכמו בעשירי ודאי ולא עשירי ספק ודוק:

ובמה שכתב הרב המגיד ואף על פי שחיה נאמנת כו', שאני הכא שאין אדם משים עצמו רשע, איכא למידק דהא כיון דלדעת הרמב"ם פרק ט"ו מאיסורי ביאה הלכה ב' בכל חייבי לאוין בעל ולא קידש אינו לוקה, וע"ש שכתב הרב המגיד דאינו לוקה משום ממזרות אבל לוקה משום פנויה ע"ש, ואם כן האיסור אינו חמור יותר בחייבי לאוין משאר פנויה, ואם כן בין לכשר בין לפסול היכא דלא קידש אינו אלא משום לא תהיה קדשה, וכיון דכריסה בין שיניה וידוע שנבעלה ואמרה לפסול היכי שייך בזה טעמא דאין אדם משים עצמו רשע כיון דליכא איסור יותר בפסול מבכשר:

ובנימוקי יוסף סוף פרק אלמנה לכהן גדול [כ"ג ב' מדפי הרי"ף] כתב נמי בפנויה שילדה דאין לה נאמנות אלא שנבעלה לכשר לה משום דמסייע לה חזקה דגופה וכן בארוסה שעברה נמי אין הולד ממזר ודאי על פיה שלא האמינתו לפסול אלא להכשיר דמסייע לה חזקה דגופה ע"ש, ונראה דאין הכוונה חזקה דגופה חזקת כשרות וצדקת דלכשר נבעלה, דבפנויה שילדה כשר ופסול שוין הן באיסורין לשיטת הרמב"ם דבחיבי לאוין בעל ולא קידש אינו לוקה וכמ"ש, אלא חזקה דגופה היינו חזקת היתר דידיה, ומסייע לה נמי לבתה, דחזקת האם מועיל לבת וכמ"ש כ"הר"ן סוף פרק המדיר ע"ש:

פּלתי סימן ס"ק א

ונראה דזה תליא בשני סברות הנמצאים במחברים בהא דאמרינן דכל דפריש מרובא קפריש, אם זהו וודאי ומוחלט ואין בו שיור ספק כלל, ואנן סהדי שמרובא קפריש. וכן משמע בתוספות בפ"ק דכתובות (עיין שם דף י"ג ע"ב ד"ה מסייע), ובדוכתא טובא. ולפ"ז ליתא לסברת המגיד משנה במה שאמר דלספק דעורב מצטרף נמי ספק אולי מחניות טריפה לקח, דהא רוב חניות המה כשרים ומרובא קפריש, וא"כ הרי זה וודאי מחניות הכשרים ואין כאן ספק כלל. אמנם לפי מה שכתב באסיפת זקנים ריש פ"ק דב"מ (ו' ע"ב ד"ה קפץ) גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו וכו', וכתב בשם הרא"ש אף על גב דאמרינן דמרובא קפריש, מ"מ ספק הוי רק התורה התירה ספק זה, ע"ש. ולפ"ז דברי המגיד משנה ברורים, דאף דרוב חניות כשרים, מ"מ יש ספק אולי [מחנות] טריפה קפריש. ונראה דבסברות אלו נחלקו רב ושמואל בהא דסוף פ"ק דכתובות (ט"ו ע"ב) ופרק ח' דיומא (פ"ד ע"ב), אי הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, או לא. דלרב פירש מהרוב עובדי עבודה זרה אין מחללין עליו את השבת, דמרובא קפריש ועובד ע"ג ודאי הוי, והיינו דס"ל כסברות התוספות הנ"ל דאין כאן שום ספק כלל. אבל שמואל ס"ל אין הולכין וכו' ומחללין עליו את השבת, ש"מ דס"ל דמ"מ ספיקא הוי, וספק פקוח נפש דוחה שבת, דאילו אין כאן ספק מהיכי תיתי לחלל עליו את השבת